50

45898

12

Q. D. B. V.

DE
FEBRE PETECHIALI

CONSENSU ET AUCTORITATE
GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ
PRO
SUMMIS IN MEDICINA HONORIBUS
ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBUS
RITE CONSEQUENDIS
SOLENNITER DISSERET

JOH. MARTINUS CAROLUS RAVENSTEIN
CUSELLANO BIPONTINUS

A. D. XXII. JUN. MDCCLXIV.

H. L. Q. C.

Hæc febris rubicunda dedit cui purpura nomen
Tingat erythræo quod corpora nostra colore
Purpureisque notet maculis, novitate maligna
Terruit.

PORTI *Dec. Med. L. X. c. 23.*

ARGENTORATI
Excudebat JOH. HENRICUS HEITZ Universitatis Typographus.

45898

SERENISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO
DOMINO
CHRISTIANO IV.
PRINCIPI PALATINO
AD RHENUM
DUCI BAVARIÆ
COMITI VELDENTIÆ
SPONHEMII & RAPPOLTSTENII
DYNASTÆ IN HOHENACK
ET GEROLDSECK
&c. &c. &c.

PRINCIPI

JUSTO, FORTI, FELICI

PATRI PATRIÆ

DOMINO CLEMENTISSIMO

DISSERTATIONEN HANC INAUGURALEM

PIA INTER VOTA

MENTE

QUA PAR EST

HUMILI, GRATA

CONSECRAT

devotiſſimus Cliens

AUCTOR.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

DE

FEBRE PETECHIALI.

§. I.

Maculæ, pustulæ, papulæ, phlyctænæ vel cum vel absque febre in cutis superficie gregatim prorumpentes nomine Hippocratico in genere vocantur Exanthemata, a Græco ἐξανθέω, effloresco, unde & Latinis Efflorescentiæ, quasi diceres, flores in cute erumpentes. Ex his illa in specie, quæ sub febre continua vel remittente erumpunt, Cel. DE SAUVAGES *Nosol. Method. T. II. P. I. Class. III. p.* 346. secutus magis Galenum retulit ad Phlegmasias, Morbos Inflammatorios. Hos inter unus ex præcipuis, tam ratione periculi, quam ratione modi grassandi, quoniam semper fere malignæ indolis, cito deleterius & ut plurimum epidemicus deprehenditur, est ille, quem nobis Inaugurali Dissertatione pro tenuis ingenii viribus pertractandum sumsimus, Febris sic dicta Petechialis, Petechiæ. Faxit Deus feliciter!

§. II.

Febris Petechialis, aliis Puncticularis, Peticularis, Lenticularis, a figura & colore exanthematum ſub illa provenientium, unde & quibusdam Pulicularis, Stigmatica audit, à Cel. DE SAUVAGES *l. c. p.* 414. Purpura vocatur, præeuntibus ipſi in hoc PORTI *Medic. Decad. L. X. c.* 23. & PRIMEROSIO *L. IV. de febribus C.* 11. qui Febrem hancce Purpuream, Purpuratam ſeu Porphyroidem appellant, retento vel nomine generico Gallorum, quo efflorescentias cutaneas rubras inſigniunt *Pourpre*, vel Græco vocabulo πορφύρα, quod purpuram denotat, ad inſtar veterum Græcorum, qui rubores tales ſub nomine ἐρυθημάτων comprehenderunt, monente illud FORESTO *Obſerv. L. VI. Obſerv.* 39. *Schol.* ex HIPPOCRATE, Gallis *le Pourpre* κατ᾽ ἐξοχὴν Germanis Fleckfieber, bösartiges hitziges Fleckfieber, Petechen, Petetſchen, dicitur. Quod attinet vocem Petechiæ, illam potius barbaram & novam, vel ab Hungarico *Betegſeg*, quod apud ipſos morbum ſignificat: quemadmodum *il morbo* Itali κατ᾽ ἐξοχὴν peſtem appellant, mutato B in P, ipſis ſolenne, cum TILINGIO *de Febr. Petechial. p.* 13. vel ab Italorum *Pedechio*, pulex cum HOFFMANNO *Med. Rat. Syſt. T. IV. P. I. Sect. I. Cap. XI.* §. 4. aut, quod vulgus Italorum Petechias vocet quaſi Peſtichias, quod febrem peſtilentialem conſequantur, aut quod ſint diminutivum a peſte, juxta NEUERANTZ *de Purpura Cap. II. p.* 11. pronuntiamus, quam ut a Græco πιλάω, extendo, volo, quod maculæ iſtæ per univerſum fere corpus extendantur, ſeu ſubito oriantur & ſubito iterum evaneſcant, avolent, vel plane ab Hebraico *Patach* aperuit, quod meatus vaſorum quaſi aperiantur, ut materia morbifica poſſit exhalare, derivemus; cum præſertim hujus nominis nulla in antiquioribus Scriptoribus mentio fiat. Diſtinguunt NENTER, JUNCKER, HOFFMANN & alii Febrem Petechialem veram, a ſpuria ſeu petechizante, hancce dicentes eam,

quæ

quæ aliis morborum generibus supervenit, nec eos judicat, nec in illis constanter nec in morbi incremento observatur, uti illud nonnunquam fit in variolis, morbillis, purpura peste ipsa, præprimis autem in febre castrensi maligna, nec non morbo sic dicto Hungarico, ubi fere semper vel solæ vel aliis efflorescentiis conjunctæ superveniunt petechiæ, unde etiam pro synonymis a quibusdam habentur, Germanis audit die Ungarische Krankheit, hitziges, bösartiges, pestilenzialisches Hauptfieber, Hirntoben, Feld = oder Lager = Krankheit, Hagymaz. Conf. ALBERTI & SCHULLER *de Morbo Hungarico* Hagymaz *ejusque cura præcipue per specificum.* Hal. M. 1726. SCRETA *de Febre castrensi maligna.* Hasce Cel. DE SAUVAGES *l. c. p.* 417. tertiam speciem purpuræ constituere facit, illam appellans termino magis pathologico symptomaticam, *les Petechies accidentelles, le Pourpre accidentel.*

§. III.

Antiquitatem Morbi nostri quod attinet, non a vero nos aberraturos credimus, si eundem cum FRACASTORIO *de morbis contagiosis L. II. C. 6.* annis 1505. & 1528. in Italia & nostris successive regionibus innotuisse, peculiarique nomine insignitum assumimus, quamvis antea certis regionibus jam familiarem & majoribus cognitum. Imo videtur nobis cum CONRINGIO & STISSER *de Febre maligna, vulgo dicta Hungarica.* Helmst. 1668. HIPPOCRATEM *L. II. Epidem. Sect. 3. Tom. I. Opp. Ejusd. edit. Linden p. 697.* ad eam alludere: ἐγίνοντο καὶ ἐν τοῖσι θερινοῖσι πυρετοῖσι περὶ ζ. καὶ η. καὶ θ. τρηχίσματα ἐν τῷ χρῶτι κεγχρώδεα, τοῖσιν ὑπὸ κωνώπων γενομένοις μάλιστα ἴκελα ἀναδήγμασιν, οὐ πάνυ κνησμώδεα: *Fiebant autem in febribus æstivis, circa septimam, octavam & nonam diem, aspretudines in cute miliaceæ, culicum morsibus maxime similes, non valde pruriginosæ;* quo ultimo ipsæ se Petechiæ a reliquis exanthematibus similibus distinguunt, non ita ὡς ὑπὸ κωνώπων ἀναδήγμασιν, uti aliquibus placuit.

Et nobis cum SENNERTO *Lib. IV. de Febrib. cap.* 13. *T. VI. Opp. p.* 489. nulla fatis manifefta apparet ratio, cur non antiqui ab his infeftari potuerint, cum iisdem quibus hoc tempore caufis, unde tales febres oriuntur, apud antiquos locus fuerit, & HIPPOCRATIS quoque & GALENI tempore febres peftilentiales noftris omnino fimiles, quorum Symptomata de cætero cum noftris congruant, graffatæ fuerint. Quæ interim ad probandam Petechiarum antiquitatem ex veteribus allegantur loca, vel ex GALENO, AETIO, aliisque illa utique adeo funt obfcura & confufa, ut de Petechiis vix queant intelligi, cum fere femper de puftulis fermo fiat, quas vero iisdem minime competere poffe, definitio docebit. Omnium optime adhuc quadrat locus ACTUARII *m. m. l.* c. 23. dum inquit: *Aliis vero fi ab urtica aut culicibus effent demorfi, in cute quædam efflorefcunt, quæ modo permanent, modo revertuntur, ac craffitiem aut expultricis facultatis imbecillitatem demonftrant. Nonnullis vero rubræ aut purpureæ vel etiam nigræ emergunt, quales ex pulicum cimicumque morfibus quotidie nobis apparent: atque hæ haudquaquam promte redeunt, utpote quæ ex tenuiori pauciorique materia enafcantur: cæterum ex rubris deteriores funt purpureæ, & omnium peffimæ nigræ, quippe quæ mortem plerumque denuntiant.* Nofter ergo Morbus, qui, fi etiam ab antiquis aliquo modo cognitus, tamen ab iis cum aliis efflorefcentiis admodum confufus, recentioribus demum temporibus accuratius obfervatus, diftinctus, defcriptus, peculiari nomine infignitus fuit, hoc faltem refpectu poterit vocari Novus.

§. IV.

Eft vero Febris Petechialis febrium peracutarum malignarum fpecies, cum exanthematibus rubicundis utplurimum, modo lividis, nigris *a*), fuperficialibus, rotundis, minime elevatis, lentis magnitudine, pulicum morfus æmulantibus,

mini-

minime prurientibus conjuncta. Clar. DE SAUVAGES *l. c.* eſt genus phlegmaſiæ membranaceæ maculis ſubrotundis, morſibus pulicum ſimilibus, ſed purpurei quandoque lividi, aut atri coloris, ſine tumore & pruritu cum amphimerina vel tritæophia duplici ſtipatum. LINNÆO *Gener. Morbor. T. VI. Amœn. Acad. p.* 454. Petechia eſt morbus febrilis exanthematicus, contagioſus, cujus febris eſt exacerbans cum Aſthenia & Agrypnia, exanthemata vero ſunt ſudamina livido-lurida, ſuperficialia, inſenſibilia. Hiſce notis ſatis ſufficienterque ſeſe diſtinguunt Petechiæ vel a maculis ſcorbuticis, qui latiores utplurimum abſque febre continua erumpunt, vel ab ipſis pulicum morſibus, abſentia ipſius morſus puncti quodque digitis compreſſæ non obliterentur; ab aliis exanthematibus rubicundis febribus acutis junctis, quod ab iis cutis nullo modo elevetur, exaſperetur, ſuppuretur, exulceretur & ſine ullo ardoris aut pruritus ſenſu ſint; quibus addit SENNERTUS *l. c.* quod in brachiis, cruribus, pectore & copioſius ac frequentius in dorſo appareant, non autem in facie, cum hæc pars aëri externo ſemper ſit obvia, a cujus frigiditate facile materia repellatur, exemplo brachii, ubi in parte lecto applicata, fota calore ejusdém, facile obſerventur in reliqua aëri obvia deliteſcant.

a) Albas in Æthiopico quodam obſervavit LOEW loc. infr. cit.

§. V.

Signa Febris noſtræ diagnoſtica verſibus expreſſerunt PORTI *l. c.*

—— pulſus erat minimus, tremulusque, ſoporque
Mens vaga, visque labans; lotium craſſumque rubensque,
Interdum tenue inſtar aquæ: cineritia, flava,
Alba, virens, grave virus olens fæx ibat ab alvo.

Nec non MORELLUS *de Febre purpurata epidemia & peſtilenti, quæ ab aliquot annis in Burgundiam & omnes fere Galliæ provincias miſere debacchatur.* Lugd. 1641. 8°.

— Furit inde lues, & vulnere cœco
Sauciat, ex templo nec ſeſe prodit aperte
Ut ſemel eſt excepta intus, ſed tempore certo
Delitet, & ſenſim vires per pabula captat:
Principio blanda eſt febris, ſunt mitia cuncta,
Intus agens alitur virus, vivitque tegendo,
Interea nova quotidie incrementa capeſſit.
Mille modis crucians ægros, huic tractus ab alto
Spiritus hauritur, crebro & reſpirat anhelum
Pectus, inexhauſtos calices & pocula poſcit:
Ille ſitim ardentem patiens, huic naribus exit
Sanguis & obſeſſas fauces premit aſpera lingua,
Hunc tuſſis vomitusque urget, ſingultibus ima
Ilia tenduntur, caput & pulſante dolore
Afficitur, cuique eſt papulis cutis obſita rubris.
Nonnullos ſacer Ignis edit, nam ſæpius ipſi
Carne ſua exutos artus ſquallentiaque oſſa
Vidimus, & fœdo patefacta dehiſcere hiatu
Membra, aliis longus molli tumet inguine bubo
Atque diu putri dimanant ulcera tabo.

In genere ſigna morbi noſtri ſunt ea, quæ malignum morbum ſolent indigitare. Malignos autem morbos ſecundum Gaubium *Inſt. Pathol. Med.* §. 876. vocamus illos, qui ſub exiguis pulſus, caloris, urinæ mutationibus ſtatim latentes, ex improviſo ſymptomata multo graviora exſerunt, quam quæ ex pulſus vi & impetu poſſent exſpectari, proindeque clam ægro inſidiatæ videntur ex qualitatibus minus notis, ut vi deleteria, diſſolutione putredinoſa, fermento, veneno, gangrænoſa corruptione ortos, quibus ſi ſumma virium proſtratio ſeſe aſſociat Cl. de Sauvages *l. c. p.* 347. peculiare nomen Typhodes impoſuit. Horum in numero primum fere locum obtinent morbi peracuti epidemici, contagioſi, exanthematici, ortum debentes potentiis virulentis, miaſma-

miaſmatis, vitio humorum multiplici, plurium morborum confluxioni, pravo ægrorum regimini, aut perverſæ curationi, in quibus nunc iterum militat noſtra febris. Concepto enim miaſmate vel alio modo putrida ſanguini diſſolutione inducta, æger per aliquot dies vix aliud quid ſentit, niſi inſignem appetitus viriumque corporis & animi proſtrationem cum pulſu parvo debili, & moleſtam quandam inquietudinem & jactationem corporis. Succedunt deinde in aliquibus horror, frigus, ſitis, cardialgia, nauſea, vomitus, in aliis cephalalgia fortior, agrypnia, dolores dorſi & artuum tendentes cum urina tenui ſanorum ſimillima; hæcce excipiunt calor mitior citiſſime in æſtum intolerabilem degenerans cum ſiti inexplebili; ſumma nonnunquam præcordiorum anxietate, cardialgia inſigni, cum oris & faucium amaritie, ſiccitate, lingua arida ſqualida nigra, ſenſuum vel unius vel plurium obnubilationes, reſpiratio difficilis ſatis crebraque, vomitus. Interdum ſopor infeſtat, convulſiones, deliria, ſubſultus, terrores in ſomno turbulento corripiunt ægros, nonnullis & ſanguis e naribus ſtillat, vel ab initio quod pejus dum majorem virium proſtrationem arguit vel tardius. Sudores, alvus, urina modo copioſiores, modo pauciores; & urina præcipue ab initio tenuis & pallida, nunc abſque ſedimento magis turbida, rubea, flammea, fœtida deprehenditur, fæces eorum, quibus alvus liquida, cineritiæ, flavæ, albæ, vel nigræ, fœtidiſſimæ. Pulſus quam maxime varius ſeu πολύμορφος, ab initio naturali ſimilis, a ſanorum pulſu vix recedens, nunc magis inæqualis, intermittens, undoſus, deficiens, inordinatus, debilis, mox iterum legitime febrilis, magnus, durus, fortior quoque, nonnunquam & impetuoſior pro indole malignarum. Sub calore abſque remiſſione continuante 4, 5, 7, 9, die vel tardius quoque erumpunt plus minuſve maculæ petechiales modo rubræ, modo lividæ nigræ, partes corporis tectas, nec non eas, ubi majora vaſa decurrunt, potiſſimum occupantes. Eruptione vero feliciter progrediente ſenſim ſymptoma-

ptomata mitigantur, ſudor ſat largus & diarrhœa ſpontanea critice nonnunquam ſuperveniunt, maculæ ſub conveniente regimine diætetico & pharmaceutico 3, 4, 5, die palleſcunt, evaneſcunt, & ſic tandem ſolvitur morbus, quod vero utique rarius contingit ob ſummam, quæ omnia hæcce enarrata ſymptomata arguunt, humorum diſſolutionem putredinoſam, ſolidorumque debilitatem. Adeo porro inconſtantis & mutabilis naturæ, ab omnibus fere obſervatoribus pronuntiatur, ut vix hoc reſpectu alius illo pejor. Modo enim vel levibus affectibus catarrhalibus ingruit, modo ſub ſpecie tertianæ ſimplicis infeſtat, iterum cum inſultibus inflammatoriis, anginodeis, amphimerina ſeu ſemitertiana, vel tritæophia ſeu tertiana continua invadit, modo cum agrypnia, modo cum affectibus ſoporoſis, cephalæa inſigni, ita ut omnes communi fere ore aſſerant illius ſignum pathognomicum conſtans minime dari poſſe, ſi ipſas petechias excipias, tardius & nonniſi cum morbus jam funeſtiſſimas fere tragœdias in corpore luſerit, demum erumpentes. Secta cadavera lue hacce defunctorum, uti aliorum febribus malignis exanthematicis extinctorum, exhibebant viſcera interna iiſdem maculis ac exteriores partes obſeſſa, colore naturali viſcerum præcipue nobiliorum pulmonum, cordis, hepatis a naturali maxime recedente, modo livido cœruleo colore, modo albo, livido flavo, qualia nobis exhibet Werloschnig & Loigk *in hiſtoria peſtis quæ ab anno* 1708. *ad* 1713. *Tranſylvaniam, Hungariam, Auſtriam aliaſque conterminas provincias depopulabatur p.* 27. Cor præcipue in quadam virgine ruſtica parum ad cœruleitatem vergens, præter maculas nigras in circumferentia & ambobus ventriculis, liquorem atrum atramenti tinctorii ad inſtar continebat, quem ſanguinem ſumme venenatum fuiſſe judicat Werloschnig *l. c.* cum ejus guttæ decidentes ad cutem, maculas uſtas in ea reliquerint, manifeſto indicio, ſummam ſanguinis diſſolutionem putredinoſam hic obtinuiſſe, unde & nonnulli haſce febres ſemipeſtilentiales,

ſubpe-

ſubpeſtilentiales appellarunt, quoniam poſt peſtem nullum atrociorem, maligniorem obſervaverint morbum. Sanguinis in hac febre detracti, cruorem vix unquam valde glutinoſum, ſerum plerumque viride, haud raro rubellum infauſtum ſemper, obſervavit HUXHAM *loco mox cit.* HASENÖRHL in Febre epidemica petechiali Viennenſi a. 1757. & 1759. ſanguinem e vena miſſum, in paucis reſolutum & fluidum, in plurimis ſpiſſum, denſaque cruſta inflammatoria inductum. Habet IDEM & ſectiones duorum cadaverum hac febre extinctorum, eadem fere ſiſtentes quæ priores, quæque ipſe ratione ſanguinis monuerat.

§. VI.

Cauſa proxima febris noſtræ ſeu interna, προηγουμένη ſeu prædiſponens, in ſumma humorum dyſcraſia, præprimis ſanguinis diſſolutione putrida cum ſolidorum debilitate conjuncta erit quærenda. Hancce derivandam eſſe in epidemia a contagio quodam in aëre hærente infra §. 8. docebimus. Ubi vero ſporadice quoſdam invadit, quod tamen rarius occurrit, abuſus ſex rerum non naturalium eandem producet. Præcipuum vero & hic locum ſibi vindicat aër. HIPPOCRATES *de Aëre, Aquis & Locis* & GALENUS ὅτι τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη non ſolum epidemias, ſed & morborum, morum & temperamentorum diverſitatem in gentibus ab eodem derivarunt, & LUCRETIUS *Lib. VI. de rer. nat.* in eadem inquirens, mox ſubjungit rationem

— — — *varius concinnat id aër.*

quod ultimum recentioribus temporibus præcipue urgebat Ill. MONTESQUIEU *Eſprit des Loix T. II. Opp. p.* 85. Climati diverſo id adſcribens. Quasnam præterea aëris frequentes & repentinæ viciſſitudines ratione caloris & frigoris, ſiccitatis & humiditatis in corpore humano diverſos præternaturales effectus, morborumve ſpecies valeant excitare, vel

Artis Medicæ tyro jam callet; quisnam ergo miretur? si his præsentibus, minus munda seu pura vivendi consuetudo, vitia diætæ ratione reliquarum rerum non naturalium concurrunt, vel ratione cibi, si cruda, viscida, salita, partes animales ad putredinem quandam jam vergentes, pisces præcipue marini; potus vero, minus defœcata aut spirituosiora copiosius ingurgitantur, si sanguis per corporis exercitium, motum, a quo & solo eidem putredinem conciliari posse, HALLER *El. Physiol. L. V. Sect. II.* §. 29. *T. II. p.* 84. monstrat, per vigilias, Venerem nimium exagitatur, aut spiritus nimis dissipantur, excretorum & retentorum minus conveniens habetur ratio, animi pathemata fortiora superveniunt, oriatur primo stasis in vasculis minimis, febricula, qua forte neglecta, aut calidius aut alio perverso modo tractata, evolutis bilis & humorum digestioni inservientium partibus alcalinis, per circulationis leges hisce in sanguinem receptis, ipsius quoque partes alcalinæ, oleosæ magis evolvantur, quibus expellendis ob defectum spirituum, fractasque jam nimis vires natura non amplius sufficit, toti per consequens humorum massæ putredo inducatur, fortiusque nunc accensa febre, subtiliores aliquo modo coctæ materiæ morbificæ partes ad peripheriam corporis ducantur, maculas petechiales sistentes, novam ibidem præparationem, coctionem & crisin experturæ; eo rariores utique, quo majorem humorum corruptionem, fractas vires, majus periculum, mortem fere semper denuntient. Has Cel. VAN SWIETEN *Comm. ad Boerh. Aphor. T. II. p.* 405. rarius, attamen in Historia Medica occurrentes, ipsi una vel altera vice in infimæ sortis hominibus observatas refert.

§. VII.

Omnes vero Auctores, qui de nostra febre egerunt, ipsam fere semper epidemicam observarunt. Sic ubi primum obser-

vata

vata legitur *in Italia inter nobiliores ſolummodo graſſabatur plebi parcens, ubi præcedente hyeme auſtrina, pluvioſa, vere quidem multa flumina inundavere: fuere pariter & caligines quædam, quibus arborum germina, olearum præſertim quam plurima aruere:* FRACASTORIUS *l. c. c.* 7. Eadem fere MORELLUS obſervavit:

--- --- --- --- --- --- --- per omnes
Burgundos, & quos ſtagnans Arar irrigat urbes
Inſolita exarſit febris, quæ corpora rubris
Inficiens maculis (triſte & mirabile dictu)
Quarta luce frequens fato perdebat acerbo:
Illa eadem Italiæ gentes; miſerumque Sabaudum
Qui Sequanum, Rhodanumque bibunt Belgas & Iberum
Corripuit, nec non Europa ſæviit omni.
Sed Cabilonenſi fato immaniſſima civi
Primates populata viros, vegetamque juventam
Suſtulit, & plebi parcens in ſplendida tantum
Tecta ruit, procerumque domos depaſta ſuperbas,
Unde hæc cæca lues. --- --- --- --- ---
--- --- --- --- alii ſævi lethalia Martis
Sidera peſtifero mundum ferientia telo
Accuſant, alii pluvias, multoque madentem
Autumnum perflatum Auſtro, qui uligine cœlum
Corrumpit, fluidæque parit contagia peſtis:
Nonnulli vitiata putant alimenta malignum
Suppeditaſſe homini ſuccum, qui putris adepta
Labe venenatum in venis produxit ichorem,
Unde venenati morbi unde & maxima clades
Obſeſſos inter cives & egentia caſtra:
Sunt, qui purpureum hunc morbum, peſtemque ſequutam
Italici ſobolem belli, Regumque duorum
Gallici & Hiſpani numeroſum militem, & ortas
In caſtris febres, inhumataque corpora cenſent
Auſonium tetra cœlum fœdaſſe mephiti.

 TILIN-

TILINGIUS *l. c. procem. p.* 5. ex MINADOO *de Febrib. malign.* L. *I. c.* 3. refert: *eo tempore quo Maximilianus II. Romanorum Imperator ad Comarum & Jaurinum juratum nominis Christiani hostem fugavit a.* 1566. *in exercitibus magna cum militum clade petechias istas cum febribus divagatas esse; quam miseram constitutionem a vehementi capitis dolore Cephalalgiam Ungaricam vocarunt.* Hic sensim endemia facta, cum fomes mali præ aliis regionibus aderat, lethaliter sæpe grassabatur, donec tandem adhibita & cognita convenienti methodo medendi curatoria & prophylactica sæva ejus strages paulatim imminuta fuerit. Sic & nonnunquam in Gallorum Germanorumque contra se militantium exercitibus, regionibus, ubi castra struxerant, furibunda sævit, uti seculo præterito, de qua DONCKERS descriptionem dedit in *Idea febris petechialis.* Nostris adhuc propius regionibus an. 1734. 1735. & 1736. itidem in exercitu Gallorum & Germanorum stragem edidit, de qua MOLITOR & MAYR *Diss. de Febre continua maligna & intermittente tertiana, utraque ad Rhenum* 1734. & 35. *epidemia castrensi Heidelb.* 1736. Eadem & hic loci absque tamen petechiis, solummodo Purpura alba stipata, iisdem temporibus observata, maximam quoque Medicorum stragem edidit, de qua Exp. D. D. SALZMANN *historia purpuræ miliaris albæ comprimis Argentoratum nostrum & viciniam ante biennium infestantis.* Argent. 1736. qui ideo §. 6. *p.* 14. incongruum nostratium morem loquendi bene attendendum præcipit, quando dicunt: Er hat Flecken und Friesel, cum sub voce Flecken intelligant maculas rubicundas, vesiculas in purpura præcedentes, non petechias. Circa idem vero tempus & in aliis Europæ regionibus hæcce febris maligna petechiis stipata epidemia observata legitur. WEITBRECHT *febrilem constitutionem petechizantem Petropoli A.* 1735. *grassantem* dedit Regiomont. 1736. HUXHAM *de aëre & morbis epidem. p.* 104. A. 1735. Plymuthi observavit epidemicam, accuratissime eandem describens: forte

&

& huc febris catarrhalis maligna Eyderoſtadienſis, de qua DETHARDING & HANNÆUS *de Febribus Eyderoſtadienſibus epidemicis* vulgo Stoppelfiebern, Hafn. 1735. *p.* 286. In Bohemia in exercitu Gallorum A. 1742. magnam edidit ſtragem SCRINCI & BACHE *de Febre maligna caſtrenſi Gallorum* Prag. 1743. id peculiaris de eadem annotans, quod nec unicus a Medicis Gallis tractatus vel minimum exanthema petechiale acceperit, bene vero a Germanis Medicis, curæ Gallorum præcipue id adſcribens: Et in exercitu Boruſſorum eodem tempore, quam deſcribit BRANDHORST *Hiſtoria febris caſtrenſis petechialis epidemiæ.* Leyd. 1742. Alium morbum Petechialem epidemicum Poſonii a. 1683. graſſatum deſcribit LOEW *Act. N. C. Vol.* 2. *p.* 33. HASENÖHRL *Hiſtoriam Medicam Morbi epidemici ſive Febris Petechialis, quæ ab anno* 1757. *fere finiente usque ad annum* 1759. *graſſata eſt*, dedit, nullusque fere finis eſſet ſcribendo, ſi omnes huc ſpectantes obſervationes colligere vellemus. Plures tales præcipue catarrhales malignas petechizantes refert Exp. D. D. EHRMANN in *Diſſ. Inaug. de Morbo catarrhali benigno hoc anno inter nos endemio*, Argent. 1762. §. 3. & 4. Hiſce ergo enarrandis ſuperſedemus.

§. VIII.

Ad haſce vero epidemias producendas contagium in aëre a nobis requiri ne quis miretur. Præeuntes habemus hac in re artis Parentes HIPPOCRATEM & GALENUM *ll. cc.* & qui ex profeſſo de hac materia egit Cel. HUXHAM *l. c.* qui expreſſis verbis noſtrum morbum a contagio epidemico maxime diſperſo deducit, nec non OOSTERDYCK-SCHACHT *Inſt. Med. Pract.* C. X. §. 8. qui *licet prædicta ſymptomata a graviori quacunque inflammatione undecunque producta, naſci poſſint: longe tamen probabilius eſt ex decurſu morbi, eadem agnoſcere contagium quoddam ad corpus hominis applicatum* dicit.

cit. Non autem tale contagium, quale CICERONI *de Divinat. L. I.* nominatur, quasi vis quædam a ſtellis defluat & in ſublunaria influat, a multis & Medicis aſſumtum, ideoque ab iisdem Aſtrale vocatum, a ſanioribus utique deriſum aſſumimus; ſed tale quod calore in aërem elevatum, OOSTERDYCK-SCHACHT *l. c. in eodem hærere, ex eo ſtatim in hominis corpus ſeſe inſinuare; vel forte prius ſe cum alimentis miſcere, atque ita deglutiri, vero videtur ſimillimum.* Tale autem ſemper adfuiſſe Obſervatorum fideli experientia conſtat. Semper enim aut prægreſſæ tempeſtates humidæ, modo calidæ, modo frigidæ, inundationes, venti calidiores, humidiores, in Italia celebres Eteſiæ, in aliis regionibus Lybs, Zephyrus, Auſter, Vulturnus, quibus ſub circumſtantiis diverſis partibus inducta putredine, partes oleoſæ, alcalinæ ſubtiliores in auram abreptæ illam contagio quodam putrido afficiebant. Hiſce nunc ſeſe aſſociantibus in caſtris urbibusve obſeſſis vaporibus putridis ex collectione ſordium, cadaveribus copioſis hinc inde diſperſis, vel plane non, vel minus bene ſepultis, carentia victus convenientis aut ſufficientis, ubi deinceps coacti milites naturæ contrariis & minus convenientibus ſeſe nutrire, ſub fortiori nonnunquam corporis exercitio, vigiliisque fere perpetuis, nec non militum ipſorum ſorditie & immunda ſatis vivendi conſuetudine: quis deinde nobiscum non ſentiet; contagium ex terra in aërem elevari poſſe ope caloris putridum quoddam, inibi hærere, à nobis per inhalationem, inſpirationem, deglutitionem ex eodem iterum hauriri.

§. IX.

Hocce vero contagium neque cum Hermeticis vel Antimoniale, Arſenicale, Mercuriale, Aconitale, Colchicale, Cicutoſum, Napellinum &c. prout MINDERER *de Peſtil. cap. 3. p. 28. & ſqq.* neque cum PARACELSO *de Peſte l. I. c. 5. T. I. Opp. p. 365.* Sulphureum, nec cum HELMON-

TIO

TIO Archæale, WILLISIO Salino-Acidum, SYLVIO Alcalino-Volatile, aliisve qui vermes ægrotos febre hac correptos dejicere obſervarunt, uti in obſidione Hafnienſi, referente BONETO *Anat. Pract. L. IV. Sect. I. Obſerv.* 57. §. 11. *p.* 1493. & in cerebro poſt mortem inventos fuiſſe, & ex corpore febre Hungarica theriode defunctorum prorepſiſſe ex CONRADINO *C.* 10. *febr. miſc. Hungar. theriod.* IDEM: & TILINGIO *l. c. cap.* 12. *p.* 182. qui lumbricos in copia ab initio febrium rejectos obſervavit, ideo verminoſum dixerim, aut plane ad aſylum quorundam rerum abſconditarum Θεῖον Hippocratis recurrerem. Si interim aliqua ex parte ſtandum foret, potius cum SYLVIO & OOSTERDYCK-SCHACHT illud alcalinæ ſanguinem diſſolventis naturæ arbitrarer, haud tamen ita puræ, ut non etiam particulis volatioribus inflammabilibus, oleoſis ſulphureis junctum ſit, aut cum SAUVAGES *l. c.* ſi in principio morbi ipſi quoddam adeſt, multiplicativum, tenuiſſimum, halituoſum, acre, ſepticum; aut plane cum recentiorum Sapientiſſimis SYDENHAMO, HOFFMANNO, BOERHAAVIO ingenue me naturam hujus contagii perfectam ignorare, faterer. Cujuscunque vero illud naturæ ſit, certo reſidet in aëre ſubtiliſſimum, inde per os, nares, ſauces, pulmonis & cutis ſpiracula receptum, ſanos humores inficit, bilem præcipue & humores digeſtioni chylificationique inſervientes, unde deinde in ſanguinem tranſit, mox eundem putride diſſolvens, inque ſuam naturam vertens, omnia ſub diagnoſi enarrata ſymptomata producens. Subtilitas vero hæc tanta miaſmatis hujus apparet ex MORGAGNI *de Sedib. & cauſ. Morbor. L. IV. Ep.* 49. *Art.* 32. *T. II. p.* 266. ubi profector quendam febre lenticulari demortuum audacter incidens, paulo poſt labore vix quaſi incepto eadem febre correptus periit; cumque aliæ cadaveris ſectioni, aniculæ febre maligna, cui apoplexia ſupervenerat, ipſe adſtaret MORGAGNUS viſcerum ſedem auditoribus explicaret, etſi nullus odor gravior ſolito exiſtebat, nec ullum præter inte-

ſtinorum

ſtinorum implicationem vitium apparebat, pari febre mox correpti ſunt & Proſector & MORGAGNI, a qua ultimus per plures annos fracta licet febris vi, non potuit exacte valere. Imo VAN SWIETEN *Comm. in Bœrhaav. Aphor. T. II. p.* 405. §. 723. in Galliæ quodam loco Purpura graſſabatur, quo bidui vel tridui ſpatio e medio tollebantur homines, quorum cadavera ita erant corrupta, ut nemo illa diſſecare auderet, quin imo plures morerentur, qui illa inhumaverant, *ex Hiſt. de l'Acad. Roy. des Scienc.* 1715. *p.* 14. refert: & HUXHAM *l. c.* " tanta fuit, tamque cita, Putrefactio Cadaverum hac febre demortuorum, ut ea ſepelire fuerit neceſſe prorſus aliquando, aut intra horas 24. ait; vel his ſolis illorum nimis generalem aſſertionem refellentes, quod cadavera morbo epidemico maligno defunctorum non ſint contagioſa. Cum interim proſtent exempla plura ex parte jam ſupra allegata, cadaverum morbo tali contagioſo, imo plane peſtilenti, abſque ſecantis damno diſſectorum, & qualia exhibet BONNETUS *l. c.* regerere nobis quis poſſet hæc ex terrore, timore anxio, imaginatione forſan accidiſſe, nullum genuinum contagioſæ cadaverum naturæ eſſe documentum, ſed reſpondemus cum MORGAGNO *l. c.* neque eadem eſt vis & natura omnium malignarum febrium, neque eadem omnium proſectorum diſpoſitio, quarum neutram pro certo quiſpiam ſcire poteſt, hinc, cum & cauſa occaſionalis non noceat niſi prædiſpoſitis, potuit ab aliis ſectio impune inſtitui horum cadaverum, ab aliis non ita. Et memorabile ſatis eſt exemplum, quod affert quidam de noſtro morbo ſcriptor jam allegatus, a veſtitu alicujus petechiis demortui; quem ſibi attribuebant unus poſt alterum 30. ad 40. alii milites, omnes ſenſim eodem morbo fato fuiſſe functos, donec incenſis & deflagratis his veſtibus tandem malum aliquo modo in illam militum cohortem ſævire ceſſaverit. Facile interim poſſe & ſæpiſſime fieri concedimus, ut in epidemia tali, ex metu ſimilium, anxietate, faſtidio & averſatione, imaginatione ipſa,

in

in quibusdam, qui de cætero a commercio cum ægrotis contagiosis plane intercepto, vivunt, oriantur, quotidiana id & in aliis monstrante experientia morbis.

§. X.

Quemadmodum non datur certa ac constans nostræ febris Diagnosis, nisi ab exanthematibus ipsis, sic & eodem modo sese res habet circa Prognosin. Probe ergo distinguendæ sunt Petechiæ, quæ critici aliquid habent, ab iis, quæ symptomaticæ accidunt. Illæ Petechiæ, quæ nobis aliquid critici habere videntur, debent esse bonæ notæ, id est, purpurei rosei coloris, debent conveniente tempore, id est, diebus criticis 4, 5, 7, cum euphoria sufficienter erumpere; symptomaticæ ergo & damnosæ e contra nobis erunt, quæ aliis morbis supervenientes, aut etiam per se mali moris, id est lividæ, nigræ, fuscæ, quas MEAD *mon. & præc. med. p.* 16. veras gangrænulas censet, diebus non judicatoriis ægre & cum symptomatum exacerbatione erumpere conantur, quales Variolis præcipue supervenientes observarunt SYDENHAM *Sect. III. cap.* 2. *p.* 85. *Opp.* VAN SWIETEN *l. c. p.* 402. HUXHAM *l. c.* mortis fere semper prænuntias, & Pesti BOECLER *Recueil des Observations, qui ont été faites sur la maladie de Marseille p.* 46. *& sq.* rubicundas mox nigrescentes & lethales, conf. & CHICOYNEAU *Traité de la Peste P. I. p.* 318. Tardius licet erumpentes, nec ita copiose, sub mitiori tamen febre rubri coloris, pulsu antea debili dum prodirent exanthemata exsurgente, reliquis postea mitigatis symptomatibus haud ita timendæ. Quando vero retrocedunt, quod lubentissime faciunt, aut plane non erumpere volunt, summum adest periculum; & paulo ante mortem horum exanthematum vestigia quædam apparent profunde in cute hærentia. Nonnunquam fallax sub eruptione levamen sentiunt ægri in quibusdam epidemiis, hinc cautus sit Medicus, & semper anguem sub herba latitantem timeat. Quibus vermes ab initio excernun-

cernuntur, exanthemata felicius erumpunt VAN SWIETEN *l. c.* & *Hist. de l'Acad. Royale des Sciences l. c.* Crisis fit per sedes, sudores largos, fœtidos, non coactos; salivæ viscidæ uberiorem rejectionem, tumores, parotides, simul urina sudoreque bonis, abscessus in partibus ignobilioribus, purpuram, urinas ipsas, uterum, somnolentiam unius pluriumve dierum; vermes multos exclusos, rarissime per hæmorrhagiam KLEIN *Interpr. Clin. p.* 223. Hæmorrhagia sic primis diebus & in statu periculosa, præcipue si non sufficiens LOEW *l. c.* Urinæ sedimentum in hoc morbo est lacteo-roseum, levi flavedine pallens, vitrumque in quo est alba cuticula imbuit KLEIN *l. c.* Mulieribus non æque infesta ac viris BRANDHORST *l. c.* e contra LOEW *l. c.* duplo graviorem fœminis pronuntiat. An febris petechialis, gonorrhœæ, bubonibus, ulceribus venereis, superveniens ea sanat atque radicitus extirpat? uti BRANDHORST *l. c.* forsan vere. In genere hic, uti in omnibus morbis malignis præcipue catarrhalibus, mala in toto morbi progressu lassitudo corporis; insignis virium & animi dejectio, fastidium ciborum, horrores versus vesperam recurrentes, quos validus excipit æstus, si adsunt inquietudo, tussis ferox, noctes insomnes, cephalalgiæ, deliria, anxietates mirum in modum ægros exagitantes, pulsus debilis, celer, inæqualis, respiratio molesta & anxia, urinæ crudæ, quibus accedunt subsultus tendinum, syncope, perfrigeratio extremorum, maculæ lividæ aut nigræ, ex his mors certa protenditur HASENÖRHL *historia trium morborum a.* 1760. *frequentius in nosocomio observatorum p.* 70. adhuc magis, si sudor profusus viscidus, olidus, aut fœtidissima livida diarrhœa miseros colliquat ægrotos, lingua porro nigra aridissima, vox faucibus hærens, singultus, spasmi, pulsus formicans aut coacervatus, livor manuum ac sæpe cubitorum HUXHAM *l. c.* Salutem promittunt circa vel in diebus criticis erumpens sudor tepidus liberalis per universum corporis habitum, alvus per aliquot dies fluxa, urina turbida cum sedimento crasso

copioso,

copioſo, ſputum puriforme, auditus 11. vel 14. die obtuſior factus, pulſus mollis, magis æqualis, animus erectus, HASENÖRHL *l. c.*

§. XI.

Critici aliquid habere quaſdam petechias diximus, contra-ſentientibus uti videri poſſet, KLEIN & HASENÖHRL *ll. cc.* nec non Cel. HAENIO paſſim, qui expreſſe illas ſymptomaticas minime critici aliquid habentes aſſerunt. Aſſumimus cum his Viris febrem petechialem nullam dari idiopathicam, bene vero ſymptomaticam; fortiori enim ſanguinis & lymphæ corruptioni originem ſemper debet; hæc vero humorum rarefactio, corruptio, putrefactio caloris febrilis ſunt effectus. Efflo-reſcentia ergo hæcce cutanea calori violentiori febrili, aut plane non debellando, vel non ſatis cito debellato aut neglecto, imo forte perverſo calidiori regimine nutrito, creato cuique in omnibus fere aliis regionibus, quam Auſtria & Hungaria ejus ortum tribuit HAEN *theſ. ſiſt. febrium diviſiones*, erit adſcribenda, hinc damnoſam ſemper, lethalem utplurimum dicendam eſſe; criticam vero, licet rariſſime, nobiſcum certe Clar. Viri aſſument, eo tamen ſolummodo cum reſpectu, ut, ſi cum euphoria, bonæ notæ, conveniente tempore erumpunt, cum LUDWIGIO *Inſt. Med. Clin P. I. C. I.* §. 144. *p.* 64. pro criſi quadam metaſtatica poſſint haberi, ſub qua materia morbifica quodammodo cocta, ad habitum cutis delata, in colatoriis ejusdem ſtagnat, ibi novam & perfectam coctionem exſpectans, hancce conveniente adhibito regimine pharmaceutico & diætetico bonis ægri rebus experitur, ſubvenientibus ad finem aliis excretionibus criticis plenarie ex corpore eliminanda. Viciſſim & hoc Illuſtriſſimis Viris dantes, poſſe perbene talia exanthemata præcaveri in febribus malignis, perſpecto ſtatim ab initio a ſagaci Medico morbi indole, prudentique & convenienti adhibita cura.

§. XII.

Duplicem uti in omnibus epidemiis malignis, ita & hic ſibi finem in curando proponere debet Medicus, & præſentis jam in ægroto mali Fugam, & ſui conciviumque adhuc a lue immunium Præſervationem ab illa. Prior therapeuticus ſeu curatorius requirit 1° Contagii eliminationem & correctionem. 2° Virium dejectarum excitationem & ſuſtentationem. 3° Symptomatum mitigationem. 4° Denique prægreſſa ſufficienti materiæ morbificæ evacuatione, partium debilitatarum roborationem. Alter Prophylacticus expoſcit, ut aër infectus corrigetur, non infectus a miaſmate præſervetur, contagii ad corpus adplicatio impediatur, aut ſi hoc non fieri poterit, corpus ita diſponatur, ne noceat, aut ſaltem vix lædere poſſit.

§. XIII.

Therapiam Febris noſtræ 1° requiri diximus eliminationem contagii & ipſius correctionem. Obtineri poterit eliminatio vel Diaphoreſi, vel Catharſi, vel Emeſi, aut Venæſectione, aut Veſicatoriis. A ſummis vero in arte Viris hic diſputatur, quænam ex his conducant, quænam noceant, his pro una parte ſtantibus, ex contraria alteris. Præcipuas huc ſpectantes quæſtiones ita eleganter & accurate enodavit Clar. DE HAEN *Rat. Med. T. III. C. I.* ut quid addi poſſet vix videamus; ita quidem, ut ſi vel ſolummodo eas tangimus, brevibus ejusdem Viri prolata referre coacti ſimus. Monet autem ſtatim ex RICHA *Deſcr. Febr. epid. Taurin. a.* 1720. *Illud eſſe epidemicorum morborum ingenium, ut qua methodo currente anno ægrotos liberaveris, eadem ipſo anno jam vertente forſitan e medio tollas*, hinc nullam generalem obtinere regulam, hancque aſſertionem exemplis, præcipue ex

SYDEN-

SYDENHAMO ſtabilire conatur. Circa Emeſin vero, Catharſin & Venæſectionem verſantur primariæ quæſtiones, quæ nempe horum, & quomodo ab initio febris malignæ conducant. Et Emeſin quidem quod attinet, invaluit apud Anglos, Gallos, Germanos mos, ut in quolibet fere morbo maligno, epidemico aut caſtrenſi curæ initium facerent Vomitorio, præmiſſa una vel altera Venæſectione, quam methodum noſtris temporibus Angli, præprimis HUXHAM & PRINGLE urſere, quamquam haud ſemper exoptato cum ſucceſſu, quin potius pluries infauſto. Eandem vero Cel. DE HAEN, a BOERHAVIO edoctus cautius vomitoriis mercandum eſſe quam communiter illud fieri ſoleat, accuratius examinans, per infinitas obſervationes invenit uſum vomitoriorum non ſolum in inflammatoriis, verum etiam in putridis malignis febribus, ſi non ſemper nocivum magis, utplurimum tamen ſupervacaneum fuiſſe: hiſce permotus eorum uſum abolevit, optimeque habuit, loco horum ab initio ſtatim præbendo in copia decoctum hordei vel avenæ mellitum, acido citri & nitri tantillo ſaturatum, aut hydrogala cum melle, cum blande emulſis, quibus omnibus id obtinuit, ut vel vomitum plane præcaveret, vel vomiturientes aut vomentes demulcente hoc & ſaponaceo potu, acre diluente & ſolvente egregie juvaret, ſitim immoderatam juvaret, ſecretiones languentes reſtitueret, corruptionemque humorum, emendatis ſordibus primarum viarum, præpediret. Nec tamen ideo a Vomitoriis plane abſtinendum præcipit, quin potius præſentibus indicantibus, ipſa morbi natura id præcipiente, (qualem habuit SYDENHAM epidemiam, ubi egregium præſtabant uſum & abſolute indicabantur, cum interim in altera ſimili plane infortunatus eorundem ipſi eſſet uſus) vel ſi juxta Ill. B. VAN SWIETEN *l. c. p.* 271. *hæret aliquando in morbis aliquid circa præcordia, quod venenata quaſi vi omnes vires uno momento proſternit, & quamdiu ibi hæret, ſummam debilitatem facit, quamvis nihil prægreſſum fuerit, cui ſubito*

nata debilitas attribui poſſit, quæ certe emetico dato egregie tollitur, uti obſervarunt GALENUS & SYDENHAM; eorundem uſum abſolute requirat. Cautius ergo cum iisdem mercandum, eademque non niſi probe ponderatis, quæ pro & contra in ſingulo caſu allegari poterunt argumentis, ex Pathologia & Therapia generali repetendis, exhibenda. Eadem fere eſt ratio Catharticorum, quæ adhuc magis ab initio, morbi ſunt contraindicata, πέπονα enim φαρμακεύειν καὶ κινέειν μὴ ὠμὰ præcipit HIPPOCRATES *Aph. l.* 22. Et funeſtam a purgantibus in Petechiis excitatam diarrhœam, vid. *Act. Med. Berol. Vol. III. Dec. II. p.* 13.

§. XIV.

Venæſectionem ſunt qui in morbo noſtro abhorrent, ob conjunctam tantam præcipue ægrorum debilitatem, ut his venam ſecare eoſque trucidare videatur unum idemque; alii iterum ſtudioſiſſime eam laudant & celebrant. Jam ſtatim fere eo tempore, quo febris noſtra innotuit monente PORTI *l. c.* quæſtio longa fuit, foret an reſeranda vena tumens. Sed utique hi, bene notante DE HAEN *l. c.* nullam faciunt diſtinctionem inter debilitatem veram, a virium deperditione & apparentem, ab earum ſolummodo ſuffocatione pendentem; quam ultimam a plenitudine oriri ſæpe, ipſa pulſus debilis a plethora notio involvit, & ſi non a plethora, a ſanguinis tamen alias non nimii rarefactione venire poſſe, exemplis demonſtrat IDEM; cauſam ſecundum illum agnoſcens, ſanguineorum vaſorum interceptionem ſpirituumque inter vaſa, quæ turgendo nervos comprimunt. Hujus vero citiſſimum remedium in Venæſectione poni quis negabit, & qui negat irrefragabile Juvenis SYDENHAMI exemplum conſideret, animam hac de ipſa cauſa agentis, nec niſi poſt tertiam quartamve Venæſectionem bene curati & videat num porro negare poterit. In noſtra autem febre, ſi non vera utique aderit plethora, certe rare-

rarefactionem ſummam adeſſe debere ſanguinis, quiſque perſpiciet, qui humorum diſſolutionem putredinoſam a motu inteſtino ſummo fieri debere, hæmorrhagiaſque nonnunquam eaſdem admodum ſæpe largas accedentes, perpendet. Optime ergo IDEM Clar. VIR & HUXHAM *ll. cc.* curam febris noſtræ ordiuntur Venæſectione, ab initio profuturam, raro poſt unquam, cucurbitulas ſubjungentes, ſi neceſſitas illas efflagitaverit. Et HASENÖHRL *Hiſt. Febr. epid. Petech.* Vienn. *an.* 1757-1759. ideo quam maxime neceſſariam eandem ſtatuit, cum non ſemper ad ſanguinem reſolutum in petechiis concludere liceat, vidit enim in plurimis quoque ſpiſſum, denſaque cructá inflammatoria obductum. In inflammationibus vero quam neceſſaria, quam egregia Venæſectio & repetita. Qui vero illam nimis celebrant, uti Galli nonnulli & qui eos ſequuntur, ii præcipue ex hoc capite male agunt, quod per evacuationem nimiam ſanguinis, vires ægroti jam ſatis fractas, nimium adhuc debilitent, unde poſtea miaſmati per colatoria cutis, veſicæ, aut alvum eliminando, natura minime par erit. Et hæc ratio videtur SCRINCI *l. c.* una ex præcipuis, quod Gallorum, licet in athmoſphæra & patria quaſi petechiarum fuerint, ubi ordinarie homines, dum febribus malignis corripiuntur, exanthemata ſive petechialia ſive miliaria alba accipiunt, nullus a Medicis Gallis tractatus, bene vero a Germanis, vel minimum exanthemata acceperit, idque tanto magis mirabile, quo major ægrotorum numerus, cum ad minimum 30000. Pragæ exiſtentium, numerari potuiſſent, fuit.

§. XV.

Quæ ad contagium ex corpore eliminandum faciunt diaphoretica & epiſpaſtica conſiderationem quoque merentur. Cum cardo felicis curationis præcipue in hoc verſetur, ut tranſpiratio ſemper ſervetur libera minimeque impediatur,

cum

cum vel a ſola nimis cito permiſſa induſiorum mutatione quamvis debitis cum cautelis, obſervaverit ſubitaneam quaſi morbi exacerbationem periculoſam, donec vini Hiſpanici tantillo vires & ſudorem & petechias reſtituiſſet VAN SWIETEN *l. c.* omneſque Autores in febribus contagioſis, peſtilentialibuſve ſudoris remiſſionem pernicioſiſſimam pronuncient; eo ſemper allaborandum, ne Bezoardicis aut Alexipharmacis calidioribus æſtum ſanguinis nimium augeamus, interim tamen ſudorem egregie & quantum fieri poterit, non interrupto ordine excitemus & promoveamus, quod optime fieri poterit per lenia aromatica acidis miſta. Quo nomine ſeſe commendant Anglis HUXHAM & PRINGLE *ll. cc.* Decoctum radicis Serpentariæ, aut ex eadem & radice Contrayervæ Electuarium, Ill. VAN SWIETEN *Comm. T. III. p.* 125. §. 950. ſcordium, ruta, angelica, ſimiliaque Alexipharmaca larga copia aquæ infuſa, vino vel aceto remiſta. HUXHAMO præterea vinum rubrum uſtulatum (*vin brulé*) Cinamomo & Maci incoctis, cum aquæ pauxillo. Quæ alii hunc in finem laudant Opiata, ut in acutis hiſce exanthematicis, STOERCK *Ann. Med. I. p.* 71. cum ipſius alias Opii præcone Cel. TRALLES *Uſus Opii ſal. & nox. Sect. II. c.* 2. *p.* 182. tutius exulare jubemus, cum eadem ſanguinis maſſam jam diſſolutam, adhuc magis diſſolverent, malignitatem augerent; Camphoram interim cum Cl. HUXHAM *l. c.* ceu minus timendum lene anodynum & antiphlogiſticum optimam, urgentibus ſymptomatibus permittentes, licet & VRATISLAVIENSES *Hiſt. morb. a.* 1699. talibus in febribus malignis interne aliquando plus detrimenti quam auxilii attuliſſe eam obſervarint. Sub horum vero uſu Epiſpaſtica & Veſicantia, ſi ſymptomata efflagitaverint, omni tempore variis in corpore locis, ad liberanda a materie morbifica organa vitalia, poterint applicari. Enemata quoque pro re nata copioſa poterint injici, quamvis & hæc aliquando in Epidemia a. 1674. contraindicata fuiſſe referat SYDENHAM, & SCRINCI *l. c.* itidem illorum copioſum uſum in Gallis taxet. Prudentis

Medici

Medici semper erit ita suam methodum curat oriam ordinare, ut perspectis epidemiæ genio, pensitatis morbi, symptomatumque gradu, ægrique viribus, talia præscribat, a quibus debitus & exoptatus semper obtineatur effectus, nec a præpostera adhibitione medicamentorum morbus augeatur aut plane lethalis evadat.

§. XVI.

Alteram indicationem curæ nostræ fecimus virium dejectarum excitationem & sustentationem. Hanc præter ea §. præc. laudata, convenienter exhibita, præstabunt Cardiaca leniter stimulantia, subacida, Vina generosiora vetusta, Aceta aromatica, Rutæ, Sambuci, Squilliticum & celebre illud quatuor Latronum PHARMACOPOEÆ PARISINÆ *p.* 26. succi & gelatinæ ex fructibus horræis acidis, nec non Syrupi & Roob exinde parati, Spiritus itidem Vitrioli dulcis & quæ sunt hujus generis alia. Præcipuum autem hic locum sibi vindicat celebratus contra putredines particulares, quidni & in universalibus Divinus Cortex a MORTON, TORTI, SYDENHAM, HUXHAM, VAN SWIETEN, PRINGLE *ll. cc.* cujus virtutem antisepticam & cardiacam fideli experientia eaque felicissima, solidisque rationibus firmarunt, recentissime adhuc DE HAEN *l. c.* & HUXHAM, omni non tempore febris malignæ non exhibendus commodissime methodo HUXHAMI *Essay ou fevres chap.* 8. *p.* 123. ejus Uncias duas cum Spiritus Vini Gallici Unciis XX. infundendo, hujusque drachmam unam ad unciam semis usque, a quatuor, sex, octo horis, cum 15. aut 20. guttis Elixir Vitrioli propinando in convenìente vehiculo. Nec est, quod quidam funestas inde obstructiones generari timeant: tantus observationum in contrarium numerus illos circa hæc securos esse jubet; imo STOERCK *l. c.* sanguinem eorum, qui eo per tempus jam usi fuerant, e vena secta missum minime compactum, inspissatum, e contra rutilum te-

 nuem,

nuem, poſt horam in multum ſerum & exiguam, levis conſiſtentiæ placentam abire vidit.

§. XVII.

Symptomatum mitigationem ita inſtituet prudens Medicus, ut ſemper eadem habito reſpectu ad morbum primarium, aut profligare, aut imminuere tentet. Plurimis ex iisdem ſuccurrimus jam eis, quæ §§is præced. dicta & laudata fuere. Sic virium proſtrationi enarratis cardiacis, externe etiam in majori fomentis vinoſis hinc inde applicatis; Delirio, agrypniæ, comati, convulſionibus, aphoniæ, ſubſultibus, epiſpaſticis, enematibus, Camphora: affectibus catarrhalibus præcipue tuſſi, ſi ea urgeat, Oxymelle ſquillitico, Kermes minerali, nec non aliis paregoricis. Si hacce methodo morbus jam profligatus, aut ſane multum imminutus fuerit, tunc apparentibus in Urina ſignis coctionis ad materiæ morbificæ plenariam eliminationem facilitandam lenia Laxantia, Rhabarbarino-Mannata, Tamarindinata præcipue & Caſſiata exhibemus, continuato ad partes debilitatas roborandas Corticis Peruviani cum Extractis amaris uſu ſub diæta refrigerante, Antalcalina, vegetabili magis quam animali. Ægris & perbene quoniam quam maxime extenuantur, ſi ab hoc morbo convaleſcunt, uſus Aquarum mineralium Martialis indolis cum Lacte, aut Decoctum hordei cum Lacte, nec non ipſum Serum Lactis & Juſcula medicata confortantia cum herbis antiſcorbuticis & refrigerantibus concedi poterit, & ſic quartus quoque ſcopus adimpleri. Poſt ſuperatas petechias remanentem in quibuſdam auditus gravitatem, viſus imbecillitatem, amauroſin, tumorem album, mollem faciei, veſicantibus nuchæ adpoſitis alterno die exhibitis draſticis, feliciter curavit, ſubjuncto cortice iterum & diæta reficiente, Stoerck *l. c. p.* 7. & 56. Idem & hunc morbum ſecutos ſudores nocturnos diæta reficiente & decocto

Salviæ

Salviæ; aut ſcabiem pruriginoſam, uno vel altero purgante & decocto radicis Bardanæ copioſe hauſto ſuſtulit, *ibid.*

§. XVIII.

Methodum prophylacticam febris noſtræ præter eos, qui vel in genere prophylaxin morborum contagioſorum tradiderunt, vel de noſtro ex profeſſo egerunt, in ſpecie dedere, RHUMEL *prophylace luis epidemicæ* ἐγκεφαλονόσου, PORTIUS *de Militis in caſtris ſanitate tuenda P. IV. Cap. 4. p. 166. & ſqq.* Glaſers nützliches Verhalten bey der jetzo in Deutſchland regierenden Fleckfieber-Seuche um ſie zu verhüten und wieder zu dämpfen. Omnes in eo conveniunt ſollicite omne commercium cum locis affectis evitandum eſſe, aërem purificandum per ignes hinc inde accenſos, quibus injicienda Nitrum, Sal commune, injectum; item Pulverem Pyrium & Sulphur accendendo, in conclavibus vero fumos ex variis ſpeciebus aromaticis: ædes præterea aut ſaltem conclavia verſus auſtrum ſitas, nec non omnia loca fœtida, latrinas, cloacas fugiendo, ſalivam, ſi in loco affecto verſare coacti fuerimus, exſpuendo frequentius, nareſque mungendo, in genere deinceps quoad Diætam juxta illud SCHOLÆ SALERNITANÆ

Medici tibi ſunto
Hæc tria: mens hilaris, requies, moderata diæta.

Animi enim tranquillitatem hic multum facere nemo non perſpicit. Diæta tenuis ſubacida, nec Baccho nec Veneri nimis indulgendo, juxta proverbium: Niemals nüchtern, niemals voll, thut in Sterbensläuften wohl. Omnes quoque excretiones liberæ ſerventur præcipue ſudor & alvus, ne tamen & hic quid nimis. Medicamenta ſcopo huic inſervientia optima ſunt, iterum Aceta illa aromatica ſupra jam laudata mane ad cochlear unum vel alterum præcipue *le Vinaigre des quatre voleurs & le Vinaigre Romain*, quorum prior vel ab hoc ejus uſu, cum latrones a peſte Maſſilienſi ſeſe

præcave-

præcaverint, nomen accepit. In hunc finem alii quoque Fumum Tabaci fugunt, alii iterum Paſtillos, Trochiſcos aromaticos manducant. Inſtar fere omnium vero & hic iterum eſſe poterit jam ſupra laudatus Cortex Peruvianus cujus & in præcavenda epidemia virtutem agnoſcerunt, DE HAEN & TRALLES *ll. cc. nec non Meth. Med. variolis hactenus cognita ſæpe inſufficiente.* Quæ alii laudant ſpecifica, Amuleta & quæ ſunt hujus generis alia, nullam merentur fidem. Hæc B. L. nunc ſunt, quæ de Petechialibus Febribus monenda cenſui: ſi tumultuarie nimis conſcriptas, rudique calamo exceptas haſce pagellas, mancas hinc inde minusque concinne adordinatas, inveneris, id feſtinantiſſimo calamo & tenuis ingenii viribus condones, rogo.

TANTUM!

